

Turíce

Vo veľký deň, počas posledného dňa židovského Sviatku stánkov sa Ježiš predstavuje (zjavuje) ľudu, ako už pred tým Samaritánke pri Jakubovej studni, ako PRAMEN ŽIVEJ VODY.

Voda, ako aj dych a búrka, sú symbolmi Ducha Svätého. Niekdajší Dar vody na púšti a dnešné čerpanie vody na Sviatok stánkov boli skrytými (zahalenými) symbolmi vlastného Božieho daru, Ducha Svätého, Pána a darcu života.

Teológovia hľadajú prvý moment, kedy Otec skrze Ježiša dal svetu Božieho Ducha. Ich pohľad je zameraný na kríž: *Ježiš zvolal mocným hlasom a vydýchol. (Mk 15,37) Je dokonané. Naklonil hlavu a odovzdal ducha. (Jn 19,30) Vydýchol, dýchol, odovzdal ducha.*

Keď bol Ježiš povýšený na kríž, jeden z vojakov mu kopijou prebodol bok a vyprýštila z jeho otvoreného boku krv a voda - symbol Ducha.

Zmŕtvychvstály Ježiš dáva svojho Ducha. Dar Ducha je plodom smrti a zmŕtvychvstania. Kto verí v povýšeného Pána, dostáva od neho Ducha a má účasť na Božom živote.

Duch sprítomňuje Ježišovu smrť tým, že odumiera - usmrčuje "staré": strach, uzavretosť, hriech.

Duch Vzkrieseného prináša nový život: pokoj, radosť, odpustenie, otvorenosť voči druhým, odvahu k prijatiu Ježišovho poslania.

Tohto stvoriteľského Ducha Ježiš dáva vdýchnutím a slovom. Podobne ako Jahve stvoril Adama: slovom a vdýchnutím. Na Turíce sa konečne uskutočňuje nové stvorenie!

Ak má človek Ducha Svätého, aké sladké sú všetky námahy tohto sveta! Sv. Ján Mária Vianey, arský farár.

Kdesi na nástenke som prečítal nasledovné: Boh je náš. Nedaroval nám iba svoje dary. Daroval nám seba samého. Daroval nám Ducha Svätého.

Je náš. Je v každom srdci, ktoré ho s vierou a pokorou vzýva. To je svätodušné poslanstvo.

Nádherne, letné poslanstvo, poslanstvo sily, svetla a víťazstva, poslanstvo Božej lásky, poslanstvo Boha, ktorý nás obšťastňuje sám s e b o u .

To je to poslanstvo. Ach, počujeme ho? Veríme mu? Je svätodušné poslanstvo len rozviazaným závesom zbožných slov? Alebo je to poslanstvo niečím, z čoho žijeme.

Peter Olekšák

Základná škola s Materskou školou v súčasnosti

ZŠ Švošov s MŠ Švošov a Školskou jedálňou tvoria jedno spoločné zariadenie od 1. 7. 2002. V rámci prechodu kompetencií všetky tri sekcie školského zariadenia prešli pod správu Obecného úradu Švošov. Do tohto obdobia bola ZŠ a MŠ štátnou rozpočtovou organizáciou a jej štatutárnym orgánom bol Okresný úrad Ružomberok. Po delimitácii majetku je spoločná budova po materiálnej a hospodársko-ekonomickej stránke vedená a prevádzkovaná obcou. Zo spomínaných dôvodov bol vypracovaný a vydaný dodatok k zriaďovacej listine zariadenia, ktoré bolo zlúčené a takto zavádzané aj štatistickým úradom do siete školských zariadení. Personálne obsadenie zariadenia dnes tvorí 9 pedagogických pracovníkov, 7 prevádzkových zamestnancov. ZŠ zabezpečuje spolu 6 tried: 3 triedy ZŠ, jedno oddelenie ŠKD a 2 triedy MŠ.

Vedenie školského zariadenia tvoria riaditeľ, zástupca riaditeľa a vedúca školskej jedálne. V škol. roku 2003/2004 ZŠ navštevuje 53 žiakov I. stupňa, ŠKD navštevuje 15 žiakov. Kapacita MŠ je 33 žiakov, zriaďovateľ umožnil navýšenie počtu. V terajšom období v predškolskom zariadení je spolu 38 detí. Za širšie východisko tvorí základného strategického programu ZŠ Švošov sa v pedagogickom kolektíve považuje názor, podľa ktorého: úlohou výchovy a vzdelávania je pripraviť človeka prežiť šťastný a zmysluplný život pri rešpektovaní hodnôt spoločnosti. Ako pedagogickí pracovníci, sme si vedomí subjektívnosti prežívania šťastia, rovnako i názorov na zmysluplnosť. Dôležitým normatívom v tejto definícii je rešpektovanie hodnôt spoločnosti, v prípade demokratickej spoločnosti to značí rešpektovanie práva každého človeka. Inými slovami: *Človek nemôže byť šťastný na úkor práv a šťastia druhého človeka.*

ZŠ Švošov okrem naplánovaných cieľov a úloh vo vyučovanom procese sa zameriava aj na realizáciu výchovných aktivít v čase vyučovania aj v mimoškolskej činnosti.

ZŠ aj s MŠ sú členmi Národnej siete škôl podporujúcich zdravie v SR. ZŠ získala certifikát o prijatí už 25. 8. 1998 a od tohto obdobia plní projekt *Školy podporujúcej zdravie*. Hlavné ciele projektu sú: humanizácia výchovno-vzdelávacieho procesu, environmentálna výchova, zdravotná výchova, budovanie duchovného rozmeru.

V rámci spomínaného projektu k nám dvakrát ročne prichádza zubná lekárka, ktorá sa stará o prevenciu a základné hygienické návyky. Na dobrej úrovni je spolupráca s detskou lekárkou, s pedagogicko-psychologickou poradňou v Ružomberku (posudzovanie školskej zrelosti, riešenie porúch učenia sa žiakov) a s logopedič-

kou p. A. Matulovou, ktorá má vysunuté pracovisko v Ľubochni. Keďže naša škola má v školskom roku 2003/2004 aj tri integrované žiačky, pravidelne konzultujeme ich postup a prospevanie aj s pedagogicko-psychologickou poradňou pre nevidiacich a slabozrakých v Levoči.

Ďalším projektom cez Nadáciu EKOPOLIS *Občania obci* (grantový program pre podporu vidieka) sme získali finančné prostriedky na nákup počítača v sume 30 tisíc Sk. Tento projekt nám bol schválený 28. 9. 2001. Posledný vypracovaný projekt INFOVEK s kladnou odozvou bol zaslaný kolektívom školy 29. 3. 2004. Vďaka celému pedagogickému kolektívu ZŠ a na základe promptného vypracovania zámerov školy sme už 14. 4. 2004 prevzali 5 ks študentských počítačov a 1 ks učiteľský počítač, ku ktorému bola dodaná tlačiareň, skener a tablet. Týmto projektom získala naša škola inventár v hodnote cca 300 tisíc Sk, čo je v porovnaní s vynaloženými prostriedkami na zriadenie učebne v sume 10 tisíc Sk veľkým prínosom.

ZŠ na základe predpísaných učebných osnov má zaradenú do svojej činnosti aj Primárnu prevenciu drogových a alkoholových závislostí. Koordinátorom prevencie je v zariadení p. Marianna Turzová, ktorá vypracováva preventívny program školy a sprostredkúva prepojenie školy s preventívnymi a poradenskými organizáciami. Ďalším koordinátorom je p. Daniela Horáriková, ktorá má na starosti Výchovu k manželstvu a rodičovstvu na I. stupni ZŠ. Veľkým kladom je aj získanie osvedčenia k uplatňovaniu učebne ZŠ5 LEGO DACTA pre p. Mariannu Turzovú, ktorá ju využíva v alternatívnom vyučovaní.

ZŠ Švošov už od roku 2002 je členom Občianskeho združenia Orava pre demokraciu vo vzdelávaní so sídlom v Dolnom Kubíne a dve pedagogické pracovníčky absolvovali v spomínanom združení vzdelávací program *Inovačné metódy vo vyučovaní a učení žiakov mladšieho školského veku*.

V školskom roku 2003/2004 mala ZŠ povolenie zriaďovateľa vyučovať nasledovné nepovinné predmety: anglický jazyk (vyučuje sa podľa záujmu vo všetkých ročníkoch ZŠ už tretí rok a v tomto školskom roku sa začalo aj vyučovanie predškôľakov) a náboženská výchova (od budúceho školského roku sa tento predmet stane povinne voliteľným v alternatívne s etickou výchovou).

V školskom roku 2002/2003 žiaci mali možnosť navštevovať krúžok spoločenského tanca, vedený profesionálnou trénerkou z Infor-

mačného centra v Ružomberku. Bol predpoklad, že krúžok bude fungovať aj v tomto roku, ale pre nedostatok záujemcov zo strany detí (4 žiaci) nemohol začať svoju činnosť.

Ďalšia ponúkaná možnosť krúžok výtvarnej výchovy začal pracovať od novembra a pre veľký počet prihlásených žiakov museli byť títo rozdelení do dvoch skupín. Postupne však počet detí klesal, až sa znížil pod predpísanú hranicu a krúžok musel byť zrušený.

Žiaci našej školy využívajú na vyplnenie svojho voľného času aj futbalový krúžok v ZŠ Ľubochna a hokejový krúžok v Ružomberku. Vysunuté pracovisko ZUŠ prijíma do svojich radov aj žiakov našej školy. Okrem týchto aktivít, vždy na začiatku školského roka, majú možnosť sa prihlásiť do rôznych záujmových útvarov v Centre voľného času ELÁN, ktorý je zriadený práve pre voľnočasové aktivity.

Každoročne ZŠ s MŠ pripravuje spoločenské podujatia, nácviky kultúrnych programov aj pre obec: program pri príležitosti *mesaца úcty k starším*, Mikulášska besiedka, Posedenie pri jedličke - predvianočné stretnutie spojené s obdarovaním sa, realizácia školského karnevalu, následne zábava pre občanov obce, slávnostná akadémia ku dňu matiek príprava hier pri príležitosti MDD na miestnom futbalovom ihrisku, príprava gulášu, juniáles v maskách, koncornočný školský výlet podľa schválenia na Rade školy, tematické vychádzky do blízkeho i vzdialenejšieho okolia (múzeum, galéria.)

V pravidelných intervaloch do ZŠ zavítajú pracovníci Múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, ktorí si pripravujú aktivity, besedy na vybrané témy. Posledné stretnutie bolo zamerané na slovenské jaskyne, rozprávky o drakoch, liečivé rastliny, spevavce a bolo spojené aj s putovnou výstavou na tému netopiere a sovy. Ďalšia pripravovaná akcia bude na tému Klenoty slovenskej prírody TANAP, NAPANT, geologické zaujímavosti Liptova spojené s povestami o Liptove a život ľudí v praveku a stredoveku. Príležitostne podľa prichádzajúcich ponúk sa realizujú akcie ako bolo napr. bábkové divadlo *Veterný kráľ*, Týždeň hlasného čítania pod hlavičkou Združenia ORAVA, stretnutie s hokejovými majstrami v Koniarni, uskutočňovanie plaveckého výcviku podľa záujmu...

Naša škola sa zapája aj do súťaží: každoročne je to súťaž v prednese poézie a prózy Hviezdoslavov Kubín, kde v šk. roku 2002/2003 získal náš žiak Michal Vrlik v okresnom kole 3. miesto. Pravidelne zasielame výtvarné práce

detí do rôznych výtvarných súťaží: *Európa v škole*, *Ku dňu hasičov*, *Kolektívny šport*, *Moje želanie - darček pod stromček...* V mesiaci september sme usporiadali súťaž *O najkrajší výrobok z gaštanov* spojený s výstavkou najvydarenejších výrobkov, v novembri bol usporiadaný poznávací kvíz *Čo vieš o drogách* na tému *Nenič svoje múdre telo*, ktorý bol spojený aj so súťažou.

V mesiaci jún sa zúčastňujeme Behu olympijského dňa a v marci Švošovskej pätnástky. V tomto školskom roku sa konal prvý ročník Hubovského štvorboja, v ktorom naši žiaci zvíťazili vo viacerých disciplínach. Dvakrát do roka sa v ZŠ Švošov konajú brannotematické hry v prírode. Žiaci 4. ročníka vypracovávajú školské kolá matematickej olympiády a pravidelne riešia aj Pytagoriádu. Každoročne sa v ZŠ realizujú zbery druhotných surovín (železného šrotu, papiera) a liečivých rastlín.

V neposlednom rade je potrebné spomenúť aj úzku spoluprácu s MŠ a s rodičmi, ktorí sú nápomocní pri realizácii viacerých akcií. Každoročne v mesiaci máj sa uskutočňuje Deň otvorených dverí ZŠ pre predškôľakov. V stanovený deň prídu všetci predškôľáci aj s pani učiteľkou MŠ medzi prvákov, ktorí predvedú svoje vedomosti z matematiky, slovenského jazyka a prvouky svojim nástupcom. Z hľadiska adaptácie na školské prostredie a z hľadiska ľahšieho, bezproblémového prechodu žiakov z MŠ do ZŠ, považujeme túto realizáciu za veľmi prospešnú.

Keďže povolanie učiteľa chápeme ako celoživotné poslanie a službu deťom, je samozrejme aj neustále celoživotné vzdelávanie. V tejto oblasti nezaostávame. Naopak, všetky vyučujúce sa pravidelne zúčastňujú vzdelávacích akcií ako sú napr. metodické združenia v okresnom meste, cyklické vzdelávanie poriadané Metodickým centrom Banská Bystrica podľa finančno-časových možností, keďže mnohé vzdelávacie akcie je potrebné si aj finančne hrať. Jedna vyučujúca zo ZŠ si dopĺňa vzdelanie na pedagogickej fakulte (ukončenie v roku 2005) a druhá vyučujúca z MŠ započne vysokoškolské štúdium v budúcom školskom roku. Dvojročné funkčné štúdium majú ukončené obe pracovníčky vo vedení školy.

Záverom je potrebné spomenúť aj výsledky inšpekcie (9.-11.3.2004), ktorá skonštatovala, že od poslednej inšpekcie je badateľný kvalitatívny posun vpred, tak vo výsledkoch výchovno-vzdelávacieho procesu ako aj systému riadenia školy. V plnej miere k tomu prispelo aj spojenie ZŠ a MŠ do jedného subjektu.

Kolektív ZŠ

Prírodné pomery obce a jej okolia

(1.časť Geológia a geomorfológia územia)

Územie obce až do roku 1980 patrilo do Chočského pohoria, respektívne Chočských vrchov, do skupiny Hrdoša (od Likavského potoka po údolie Oravy v Kralovanskej doline).

Podľa geomorfologického rozčlenenia Slovenska od roku 1980 patrí do fatransko tatranskej oblasti, celku Veľká Fatra oddeľu Šípska Fatra (od Šípa až po Čebrať) na severnej strane Váhu. Na južnej strane Váhu sa k nej zaradili masívne Kopy, Kútnikovo kopca a Tlstej hory.

Územie obce sa nachádza na južnej strane Havrana a južnej až juhovýchodnej strane Hrdoša (teraz Ostré k názvu sa ešte vrátíme). Najnižším bodom je koryto Váhu na hranici s katastrálnym územím Stankovany 440 m n/m a najvyšším už spomenutý Hrdoš Ostré 1066 (1069) m n/m. Lokalita je v odbornej literatúre označovaná ako Švošovské podhorie.

Geologická stavba

Geologická stavba Veľkej Fatry je podobná ako u ostatných jadrových pohorí našich Karpát. Obsahuje tzv. kryštalické jadro, pozostávajúce z prvohorných vyvrelín a ich metamorfovaného obalu (kryštalické bridlice) a autochtónneho druhohorného obalu (druhhory trias, jura, krieda). Na tento základ sa nasunuli mohutné komplexy príkrovov z druhohorných hornín.

Kryštalické jadro označované aj Ľubochniansky masív, pozostáva prevažne z hornín žulového typu (granity a granodiority), zvyšky kryštalických bridlic sú len na jeho okrajoch.

V Šípskej Fatre kryštalické jadro na povrch nevystupuje. Len na východný breh Oravy medzi Dierovou a sútokom s Váhom zasahuje z Malej Fatry kryštalické jadro budované žulovými horninami typu granitu a granodioritu.

Rozsiahle horotvorné pohyby koncom druhohôr zasiahli výrazne i na územie Veľkej Fatry. Z juhu boli presunuté na vzdialenosť i viac desiatok km príkrov bodované prevažne z druhohorných súvrství. Spodný príkrov, krížňanský (nazvaný podľa hlavného výskytu) obsahuje komplex hornín od vápencov a dolomitov triasu cez jurské sedimenty až po mohutné kriedové slieňovcové súvrstvia.

Na severnej strane Váhu v Šípskej Fatre sú to horniny zväčša typu slienitých vápencov, slieňovcov a slienitých bridlic, ľahko podliehajúce zvetrávaniu. Pekný odkryv týchto hornín so zreteľnou vrstevnatosťou predstavuje bývalý lom Skladaná skala. Horniny krížňanského príkrovu tvoria najmä nižšie, úpätné časti kopcov počnúc Šípom, cez Havran, Hrdoš, Radičinú, Čebrať a najmä doliny, ktoré tieto masívy oddeľujú. Tam, kde erózia v dolinách zasiahla hlbšie, sú odkryté i staršie časti krížňanského príkrovu (jura, trias) pri Stankovanoch, v Komjatskej doline.

Vyšší chočský príkrov je nasunutý priamo na krížňanský. Na rozdiel od neho však vyššie jurské a kriedové časti boli denudované, a tak príkrov pozostáva hlavne zo stredotriasových vápencov (tmavosivé až čierne žilkované) a dolomitov (sivé tzv. chočské). Jeho súvislé

plochy poznáme hlavne vo forme zvyškov príkrovových trosiek, z ktorých najtypickejšia je zachovaná kryha tvoriaca Šíp, ďalej Havran, Hrdoš, Radičinú s Kečkami a Čebrať.

S mladšími horninami sa stretávame len na okrajoch pohoria. Paleogén (staršie treťohory) tvoria flyšové súvrstvia a bazálne zlepence. Nachádzame ich pri Ružomberku, Krpeľanoch, Nolčove ale i pri tzv. Zbojníckej diere vo Švošove. Často tvoria odolné skalné útvary a vyskytujú sa v nich rôzne skameneliny.

Okrem týchto v pravekých moriach usadených horninách, vyskytujú sa tu i najmladšie, prípadne v súčasnosti sa tvoriace horniny (kvartérne sedimenty). Sú najmä travertíny, vznikajúce vyzrážaním z minerálnych vôd napr. pri Rojkove, Stankovanoch ale i pri a Skladanej skale. Z ostatných sú to štrkové sedimenty riečnych terás a nív, naplavované kužele, svahové a sutinové uloženia.

Geomorfologické pomery

Sú výslednicou dlhodobého vývoja. Po vyvrátení pohoria a jeho definitívnom vynorení sa nad hladinu pravekého mora na konci druhohôr a hlavne po tektonických pohyboch v treťohorách nastáva obdobie zvýšeného pôsobenia vonkajších činiteľov zvetrávanie a odnos hornín.

Predpokladá sa, že v mladších treťohorách existovala v oblasti Veľkej Fatry a Chočských vrchov rozsiahla zarovnaná oblasť, tzv. stredohorská roveň, ktorá tu bola pred zdvihom a rozčlenením pohorí. Jej pozostatky dnes predstavujú zvyšky plošín alebo aspoň rovné časti hrebeňov či vrcholy v podobnej výškovej hladine 1100 1200 m. Takéto plošiny sú napr. hrebeň Havrana, Radičinej, Tlstej hory, vrcholová plošina Ploskej a pod.

V ďalšom období došlo vplyvom horotvorných pohybov k celkovému zdvihom územia. Chočské vrchy a Šípska Fatra sa vyzdvihli pozdĺž lomu na ich južnej strane. To spôsobilo, že riečne toky, pôvodné tečúce po zarovnanom povrchu sa zahĺbovali postupne ako stúpalo územie, až vytvorilo hlbokú dolinu napr. medzi Ružomberkom a Kralovanmi. Takýmto spôsobom, nazývaným epigenéza možno vysvetliť i skutočnosť, že viaceré toky pretínajúce Šípsku Fatru pramenia na severe z málo odolných hornín, prechádzajú na odolnejšie a pretínajú ich v prielomových dolinách.

Po takomto hlbokom rozčlenení územia došlo na konci treťohôr k určitému obdobiu tektonického pokoja, keď rieky vytvorili na svojom okolí určité zarovnané územie tzv. poriečnu roveň. Jej zvyšky nachádzame cca 100 m nad dnešným dnom Váhu.

V najmladšom období, vo štvrtohorách, počas striedania ľadových a medziľadových dôb, aj keď Šípska Fatra nebola zaľadnená, vytvárali sa generácie riečnych terás a súbežne s nimi v krasových územiach vznikali podzemné priestory.

Terasy Váhu

Za Ružomberkom Váh opúšťa Liptovskú kotlinu a vstupuje do Ľubochnianskeho

prielomu. Tok Váhu v prielome je meandrovitý, predisponovaný tektonickými poruchami. Svahy sú členené značne strmé a v nárazových brehoch bralné. Dno doliny je na rozdiel napr. od Strečnianskeho prielomu miestami rozšírené. I preto tu vznikli sídla Černová, Hrboltová, Švošov, Hubová, atď.

Pre Ľubochniansky prielom sú charakteristické terasy vzniknuté v dôsledku klimatických zmien (striedanie studených a teplých období v tektonicky sa dvíhajúcim období. Zatriedujú sa podľa doby vzniku a členia sa na tri stupne: nízke: 2 (1,2-3 m nad Váhom), stredné: 6 (5-8 m, 15-20 m, 25-33 m, 42-45 m, 62-72 m, 104-106 m), vysoké: 2 (129-160 m)

Nízke terasy sú súčasťou poriečnej nivy Váhu. Stredné terasy sa objavujú pri ústí Bystrého a Komjatského potoka..

Morfologicky výrazne vystupujú nad južným okrajom obce Hubová, kde vytvárajú plošinu s oráčinami s kulminujúcou kótou 471,9 m. Báza riečnych štrkov o hrúbke 3 m vystupuje vo výške 467 m, teda okolo 24 nad hladinou Váhu. Na pravom brehu Váhu vystupuje na východnom okraji obce Švošov.

Krasové javy

Krasové javy majú vo Veľkej Fatre priaznivé geologicko - geomorfologické podmienky pre svoj rozvoj a to takmer vo všetkých častiach pohoria, teda i v Šípskej Fatre. Tu prevažujú podzemné krasové javy nad povrchovými. Napriek intenzívnemu výskumu môžeme predpokladať, že značná časť podzemných foriem - jaskýň ešte iba čaká na objavenie. Príležitosťou bude budovanie diaľničných tunelov (Korbalka, Havran, Čebrať).

Najviac doteraz objavených jaskýň sa nachádza v Hrdoši, z nich najväčšia, ktorej 2 chodby merajú cez 100 m, sa nachádza v jeho severovýchodnej časti v nadmorskej výške 820 m. Hlavná chodba je dlhá 60 m. V jaskyni sa našli kosti jaskynného medveďa žijúceho v slovenských Karpatoch v starších štvrtohorách. Jaskyňa je ľuďom známa od nepamäti a je opradená povestami.

Geodynamické javy:

V záujmovom území sa nachádzajú svahové deformácie, zliezanie sutí a zvetrávanie. Veľké svahové deformácie sa nachádzajú na svahoch Havrana. Odtrhnuté okrajové bloky vápencovo - dolomitického komplexu chočského príkrovu sa zabárajú do podložia strednokriedových slieňovcov a sú vytláčané po svahu do nižších polôh. Z toho dôvodu i navrhnutý diaľničný tunel Havran musel byť posunutý o cca 150 m, bola zmenená i pôvodná trasa diaľnice. Uvedené deformácie poznali i naši predkovia a túto časť Havrana nazvali "Za úplazy."

Ďalšia svahová deformácia sa nachádza nad Chotármi, kde zosuvom väčšieho rozsahu sa vytvorila Turanovie jama a zosunutý materiál je uložený až takmer nad horné úvrate rólí. Prítom zrejme došlo i k zosuvu na terajšie kapustné hrady oproti starej stanici, čo si vynútilo i umelú preložku potoka v Stráni.

